

*Ващук О. П.,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри криміналістики
Національного університету «Одеська юридична академія»*

МІСЦЕ ВЕРИФІКАЦІЇ ТА ВАЛІДАЦІЇ В СУДОВОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Анотація. У статті висвітлено особливості оцінки учасниками судового провадження отриманої інформації, яка відбувається за допомогою методів верифікації та валідації. Розкрито сутність та місце верифікації та валідації в судовому провадженні як криміналістичних методів. Зроблено висновок, що верифікація в судовому провадженні забезпечує підтвердження того, що хід та результати судового провадження відповідають дійсним обставинам події, що мала місце, а валідація забезпечує перевірку дотримання процесуальних норм, криміналістичних правил і рекомендацій у судовому провадженні.

Ключові слова: оцінка інформації, верифікація, валідація, криміналістичні методи, судове провадження, кримінальний процес.

Постановка проблеми. Вчинення певного діяння, передбаченого кримінальним законодавством України, тягне за собою вчинення процесуальних дій відповідно до Кримінального процесуального кодексу України в рамках конкретного кримінального провадження. Кримінальне провадження, включаючи дві такі кореляційні складові частини, як досудове розслідування та судове провадження, передбачає щодо них різні за сутністю процесуальні умови. До цього схиляються як вчені-процесуалісти (Ю.М. Грошевий та В.Я. Тацій [1], М.А. Погорельський [2, с. 93–103], М.І. Леоненко [3, с. 240]), так і деякі дослідники-криміналісти (В.Ю. Шепітько [4], В.І. Алексєйчук [6] та ін). Аналіз доробку як вітчизняних, так і закордонних дослідників засвідчує, що, незважаючи на високу дослідженість криміналістичного забезпечення досудового розслідування та судового провадження, проблематика верифікації та валідації як самостійних криміналістичних методів у зазначених складових елементах кримінального процесу досі не була достатньо висвітлена в наукових працях.

Звісно, відомий той факт, що обидві форми розгляду (як досудове розслідування, так і судове провадження) є засобом збору, фіксації та перевірки доказової, орієнтуючої інформації, що має значення для кримінального провадження. Як нами неодноразово зазначалося, учасники кримінального провадження обробляють та оцінюють інформацію, яка отримується ними в процесі комунікації (вербальної і невербальної). Тому важливою є оцінка учасниками провадження отриманої інформації, зокрема невербальної. Ця оцінка відбувається за допомогою методів верифікації та валідації.

Метою статті є розкриття сутності і місця верифікації та валідації в судовому провадженні як криміналістичних методів.

Виклад основного матеріалу. У судовому провадженні визначення понять «верифікація» (від англ. «перевірка») та «валідація» (від англ. «надання законної сили») зумовлено їх значенням та можливостями. Це окремі та самостійні криміналістичні методи, що відрізняються один від одного за своїм

значенням та колом питань, які вони вирішують. Наглядно це можна побачити, проєкційно наклавши їх на стадії судового провадження.

При цьому верифікація – це криміналістичний метод у судовому провадженні, що дозволяє здійснити індивідуальну інформаційну взаємодію його учасників для реалізації мети та завдань зі встановлення істини в кримінальному провадженні, а валідація – це криміналістичний метод у судовому провадженні з підтвердження дотримання процесуальних норм та відповідності криміналістичним правилам і рекомендаціям ходу та результатів кримінального провадження.

Верифікація в судовому провадженні проводиться шляхом співставлення відповідності встановлених обставин ходу та результатів злочинної події, що мала місце в минулому. У свою чергу, валідація проводиться шляхом аналізу дотримання вимог кримінального процесуального закону, криміналістичних правил та рекомендацій у ході розслідування та фіксації його результату. Отже, ми можемо говорити, що верифікація, як і валідація в судовому провадженні, – це певна пізнавальна діяльність його учасників, що базується на інформаційно-комунікативних та організаційно-тактичних засобах реалізації. При цьому такими засобами виступають процесуальні норми, криміналістичні правила та рекомендації, ситуаційна обстановка судового провадження. Апробація верифікації та валідації кореляційно залежить від суб'єкта, який буде їх застосовувати з урахуванням наявної об'єктивної складової. На практиці зустрічаються випадки окремої верифікації та валідації інформації, хоча ми вважаємо це тактичною помилкою. Тому досягнення результатів верифікації і валідації в судовому провадженні напряму залежить від професійних та особистісних якостей суб'єкта верифікації або валідації.

З метою розкриття сутності місця верифікації та валідації в судовому провадженні, що впливає з їх властивостей, необхідно охарактеризувати їх складові частини в залежності:

1) від інформативності: верифікація – перевірка достовірності інформації щодо відповідності дійсності в судовому провадженні, а валідація – перевірка інформації щодо дотримання процесуальних норм, криміналістичних правил та рекомендацій у судовому провадженні. Висновок: верифікація певним чином породжує необхідність валідації, а без валідації, у свою чергу, неможливо провести верифікацію;

2) від об'єктності: верифікація має місце в ході судового провадження та його матеріально-фіксованих результатах, а валідація – в ході та результатах судового провадження. Із цього випливає, що верифікація та валідація в залежності від об'єктності в більшості випадків перетинають одне одного;

3) від засобів: верифікація відбувається щодо інформації, що є в наявності (обвинувальний акт, клопотання тощо), а валідація – щодо процесуальних норм, криміналістичних правил та рекомендацій. Тому, як і в залежності від інформативності,

верифікація залежить від самої інформації, що надходить у ході судового провадження, а валідація носить більш сталий характер через нормативну визначеність;

4) від суб'єкта: верифікацію здійснюють учасники судового провадження (сторони кримінального провадження, потерпілий, його законний представник та представник, цивільний відповідач та його представник та інші особи у випадках, передбачених КПК України). Валідацію інформації проводять також учасники судового провадження, з чого випливає, що за суб'єктністю верифікація та валідація співпадають;

5) від процесуальної відповідності: верифікація – об'єктивна оцінка відповідності ходу та результатів судового провадження події, що мала місце, з урахуванням індивідуальних якостей та властивостей учасника судового провадження, а валідація – об'єктивна оцінка відповідності ходу та отриманих результатів процесуальним нормам з урахуванням індивідуальних якостей та властивостей учасника судового провадження. У даному випадку верифікація та валідація повністю залежать від одного фактору – індивідуалізованого сприйняття ходу та результатів судового провадження учасниками судового провадження, але верифікація стосується зіставлення інформації

щодо події, а валідація – щодо дотримання процесуальних норм (у тому числі і під час проведення верифікації);

6) від криміналістичної відповідності: верифікація – об'єктивна оцінка відповідності ходу та результатів судового провадження події, що мала місце, з урахуванням індивідуальних якостей та властивостей учасника судового провадження; валідація – об'єктивна оцінка відповідності ходу та отриманих результатів криміналістичним правилам та рекомендаціям з урахуванням індивідуальних якостей та властивостей учасника судового провадження. Із цього випливає, що, як і попередня залежність, верифікація та валідація повністю залежать від сприйняття ходу та результатів судового провадження учасниками судового провадження, але верифікація стосується зіставлення інформації щодо події, а валідація – щодо дотримання криміналістичних правил та рекомендацій (у тому числі і під час проведення верифікації);

7) від статистичності: верифікація є статистичним дослідженням (співставлення, порівняння, аналіз тощо). Валідація також статистично характеризує (співставлення, порівняння, аналіз тощо), що вказує на рівноцінну роль валідації та верифікації в судовому провадженні;

8) від динамічності: верифікація – динамічне дослідження (проведення додаткових та повторних процесуальних дій у ході судового провадження тощо). Валідація, як і верифікація, – динамічне дослідження (проведення додаткових та повторних процесуальних дій у ході судового провадження тощо). Отже, як і в попередньому пункті, верифікація та валідація інформації в судовому провадженні представляють собою не стабільні явища, а такі, що динамічно змінюються в залежності від необхідності проведення певних дій;

9) від сферності: верифікація проходить у судовому провадженні в першій інстанції, судовому провадженні з перегляду судових рішень в апеляційному, касаційному порядку Верховним Судом України, а також за нововиявленими обставинами; валідація – в судовому провадженні в першій інстанції, судовому провадженні з перегляду судових рішень в апеляційному, касаційному порядку Верховним Судом України, а також за нововиявленими обставинами, особливих порядках кримінального провадження, виконанні судових рішень. Із цього випливає, що в залежності від стадії судового провадження верифікація та валідація здійснюються паралельно;

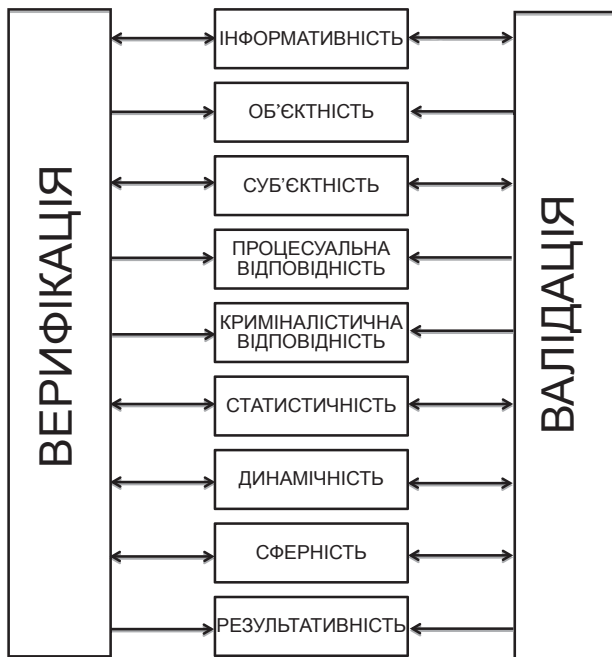

Схема 1. Зв'язок між валідацією та верифікацією у судовому провадженні

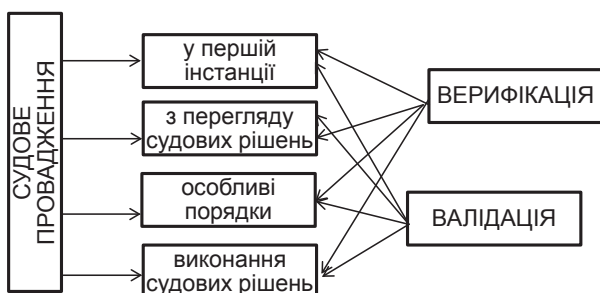
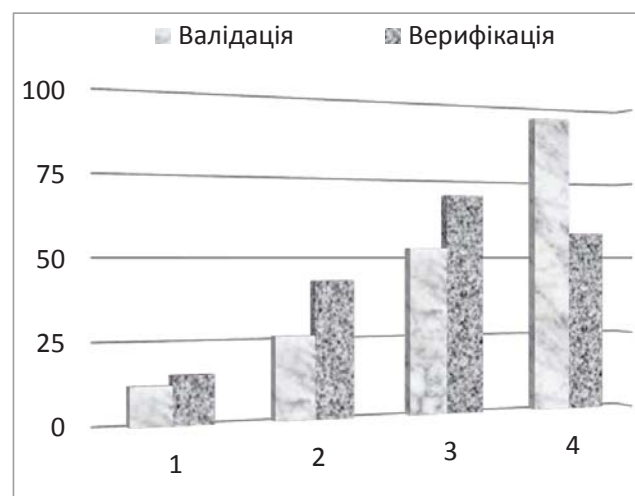

Схема 2. Верифікація і валідація в межах окремих процесуальних дій судового провадження

Діаграма 1. Результати верифікації та валідації у судовому провадженні

10) від результативності: верифікація визначає достовірність чи недостовірність (істинність-неістинність) інформації щодо відповідності дійсності (події, що мала місце), а валідація – дотримання чи недотримання процесуальних норм, криміналістичних умов та рекомендацій. Висновок: верифікація та валідація забезпечують здійснення одне одного, і верифікація, так би мовити, передує валідації в контексті отримання результатів судового провадження.

Вищезазначене варто проілюструвати у вигляді схеми 1. За допомогою цієї схеми демонструється зв'язок між валідацією та верифікацією в судовому провадженні, де спільні властивості відмічені лініями зі зворотними стрілками, а відмінні – лініями без зворотних стрілок.

Питання, які будуть ставитися під час верифікації учасниками судового провадження, будуть суттєво відрізнятися. Наприклад, питання верифікації можуть бути такими:

1. Чи всі обставини, що підлягають доказуванню, доказані в судовому провадженні?

2. Чи виконано завдання кримінального провадження в судовому провадженні?

У свою чергу, прикладами питань валідації можуть бути такі:

1. Чи доказані всі обставини злочинної події з дотриманням процесуальних норм, криміналістичних правил та рекомендацій у судовому провадженні?

2. Чи ефективно виконано завдання кримінального провадження в судовому провадженні?

Слід констатувати, що верифікація в судовому провадженні відповідає на загальне питання, чи відповідає процес конкретного кримінального провадження події, що мала місце. А валідація в судовому провадженні представляє собою таке питання: «Чи відповідає судове провадження процесуальним нормам, криміналістичним правилам та рекомендаціям?».

Варто також наглядно змалювати верифікацію та валідацію в межах окремих процесуальних дій судового провадження (Схема 2):

У свою чергу, результати верифікації та валідації можна відобразити у формі діаграми, де 1 – судове провадження в першій інстанції, 2 – судове провадження з перегляду судових рішень в апеляційному, касаційному порядку, Верховним Судом України та за нововиявленими обставинами, 3 – особливі порядки кримінального провадження, 4 – виконання судових рішень.

Діаграма 1. Результати верифікації та валідації в судовому провадженні

Висновки. Отже, верифікація в судовому провадженні – це метод підтвердження того, що хід та результати судового провадження відповідають дійсним обставинам події, що мала місце. Валідація в судовому провадженні – це метод перевірки того, чи правильно та в повному обсязі дотримані процесуальні норми, криміналістичні правила і рекомендації в судовому провадженні. Верифікація та валідація взаємопов'язані в рамках судового провадження та завжди мають застосовуватися в нерозривному зв'язку, оскільки верифікація має на меті пере-

вірку фактів, а валідація – перевірку дотримання коректності верифікації (в тому числі).

Література:

1. Грошевий Ю.М. Кримінальний процес / Ю.М. Грошевий, В.Я. Тацій, А.Р. Туманянц та ін. ; за ред. В.Я. Тація, Ю.М. Грошевого, О.В. Капліної, О.Г. Шило. – Харків : Право, 2013. – 824 с.
2. Погорецький М.А. Початок досудового розслідування: окремі проблемні питання / М.А. Погорецький // Вісник кримінального судочинства. – 2015. – № 1. – С. 93–103.
3. Леоненко М.І. Особливості стадійної побудови кримінального провадження за новим Кримінальним процесуальним кодексом України / М.І. Леоненко // Ученые записки Таврического национального университета им. В.И. Вернадского. Серия «Юридические науки». – Том 26(65). – 2013. – № 1. – С. 238–242.
4. Шепітько В.Ю. Криміналістика і кримінальний процес: система залежностей та суперечностей / В.Ю. Шепітько // Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ. – 2013. – № 1. – С. 186–191.
5. Біленчук П. Деякі питання сучасного наукового забезпечення кримінального провадження: теорія і практика / П. Біленчук // Віче. – 2013. – № 24. – С. 17–19.
6. Алексейчук В.І. Окрема криміналістична методика судового розгляду у кримінальному провадженні: сутність та завдання / В.І. Алексейчук // Проблеми законності. – 2015. – № 130. – С. 169–179.

Вашук О. П. Место верификации и валидации в судебном производстве

Аннотация. В статье отражены особенности оценки участниками судебного производства полученной информации, которая производится при помощи методов верификации и валидации. Раскрыта суть и место верификации и валидации в судебном производстве как криминалистических методов. Сделан вывод, что верификация в судебном производстве обеспечивает подтверждение того, что ход и результаты судебного производства соответствуют действительным обстоятельствам имевшего место события, а валидация обеспечивает проверку соблюдения процессуальных норм, криминалистических правил и рекомендаций в судебном производстве.

Ключевые слова: оценка информации, верификация, валидация, криминалистические методы, судебное производство, уголовный процесс.

Vaschuk O. A place of verification and validation in trial proceedings

Summary. The article describes the features of the participants' of trial proceedings evaluation of the information received, which is produced using the methods of verification and validation. The essence and the place of the verification and validation in trial proceedings as criminalistic methods are revealed. It is concluded that the verification in trial proceedings provides a confirmation that progress and results of trial proceedings correspond to the actual circumstances of the events, and the validation provides verification of compliance with procedural rules, criminalistic rules and recommendations in trial proceedings.

Key words: evaluation of the information, verification, validation, criminalistic methods, trial proceedings, criminal procedure.